

soknak színházi fajta voltam, a színházaknak íróféle, a keresztényeknek liberális, a liberálisoknak népnemzeti, azoknak bizonyára balos, a balosoknak pedig afféle „művésznő” voltam. Egyik rektorom a színin figyelmeztetett, hogy jó, ha tudom, „a jegenyefák nem nőnek az égig”. Szóval csihadjak, és ne erőltessem a dráma szakot. Azért csak meglett az.

Ma már nevetve gondolok arra, hogy mi is az az „ég”, ahová nem érek föl. Nekem az „ég” – mindig is a tehetséges ember volt. A vele való találkozás. Az ő felfedezése és útnak

indítása. De jó volt! Hiányzik is. Nagyon. Helyette ma megírok egy-egy recenziót egy szakmai lapba, hogy meglegyen az előadás érzetének emléke, másoknak is, sok év múlva is.

Csak az az égő szégyen ne volna itt, belül, hogy amit a nevelőképzés számára kitaláltunk és felépítettünk, azt hagytuk elveszni. Hogy lehajtottuk a fejünket, pedig ordítani kellett volna. S ma is, ordítani kellene. Hisz – „az nem lehet...”

Jelena. Hetes'

Tari Lujza

zenetörténész-népzene kutató, zenetanár (Pásztó, 1948. október 1.)

Még eleven palóc nyelvi környezetbe születtem, három évvel a „front” után, s nyolc évvel a számomra emlékezetes 1956 előtt. Anyákkal ott álltunk mi is, mikor a rendőrök belelőttek a tömegbe, s egy nő mellettem zuhant a földre. Láttam a tankokat is Salgótarján felé vonulni, pedig szüleim megtiltották, hogy kimenjek a főutcára. A makadámútról messzire elhallatszó dübörgő hang azonban odavonzott. Aztán, mikor megláttam az orosz katonákat a tank tetején puskával a kezükben, lélekszakadva iszkoltam haza, és nem mertem elmondani, mit láttam. Két ikerfiú osztálytársam apját kivégezték. Sok más negatív élmény után valószínűleg '56 őszén eldőlt

számomra, hogy engem nem lehet a kommunizmus-szocializmus eszméjével elkábítani. Volt is belőle később többször bajom. (Na de legalább a zene világnapját biztos miattam tették október elsejére!)

A tréfát félretéve: anyai-apai ágról egyaránt jó zenei érzékű, éneklő, zenélő családba születtem. 1957-ben kezdtem el zenét tanulni. Csak Hatvanban volt zeneiskola, ahová gőzmozdonyos vonattal jártam, jó sokat gyalogolva az állomástól az iskoláig. Akikkel kezdtem, a kényelmetlenségek miatt lassan mind el is maradtak. Első zongoratanárnőm Rajeczky Borbála volt, Rajeczky Benjámin nemzetközileg elismert gregoriánzene- és népzene kutató, a legendás ciszterci szerzetes paptanár húga. Rajeczky tanár úr meghatározó személy volt

számomra. Hálámat, iránta való tiszteletemet egy-egy róla szóló munkával, emléke ébrentartásával igyekszem kifejezni.

Évek múlva új zeneiskola nyílt Nagybátonyban. Jól képzett, lelkes tanári kar kezdte a munkát, átiratkoztam oda. Zenei szakközépiskolába készültem, de nem sokkal a felvételi előtt egy lóugráskor eltört a jobb kezem a tornaórán. Pásztón, abban az általános iskolában, ahová jártam, nem volt tornaterem, ténlen a szűk padok közt a tanteremben tornáztunk. Sokáig nem zongorázhattam, a leckéimet is bal kézzel írtam. Így egy évig a pásztói Mikszáth Kálmán Gimnáziumba jártam. Elsős gimnazistaként aztán sikerrel felvételiztem a Szegedi Zeneművészeti Szakközépiskola zongora szakára. Két tárgyból különböző vizsgát kellett tennem, hogy a zenegimnáziumban szabályosan folytathassam a második évet – a zenében elsős lettem. A távolság és az akkori közlekedési viszonyok miatt jó messzire kerültem otthonról, viszont kiváló zenei légkörbe, nagyszerű zongoratanárhoz. A második szakiskolai évben – harmadikos gimnazistaként – engedéllyel két zenei osztályt végeztem, sőt még az ütő szakra is beiratkoztam. Két nyári szünetben (zeneakadémistaként) a Szabadtéri Játékokon is játszottam Kodály *Háry János* daljátékában. Tanulmányaim alatt (1963–1967) a múzeumban ismerkedtem a népi kultúrával. Érettségi előtt otthon már gyűjtöttem egy-két népdalt, s Szegedről Algyőre is elmentem népzene gyűjteni.

Bármennyire jól ment a szakiskolában a zongorázás, nem zongora szakra jelentkeztem a Zeneakadémiára. Zenetörténeti, népi kultúra iránti érdeklődésem a zenetudományi szak felé irányított, de az akkor nem indult. Így karvezetés – középiskolai énektanárképzés szakra jelentkeztem, amelyet zongoratanárnőm javasolt. Nem csalódtam a választott szakban, a kórusban éneklést pedig addig is szerettem. Annyira, hogy fél év múlva már énekelhettem a Párkai István által vezetett Liszt Ferenc Kamarakórusban. Komoly felvételi követelmények voltak a kórusban énekelni szándékozókkal szemben, rang volt oda bekerülni. Zeneakadémiai tanulmányaim alatt (1967–1972) mindenben igyekeztem kihasználni a tanulási lehetőséget. Játszottam zenekarokban, kamarazenéltem, zongoráztam szólóban, hosszabb-rövidebb ideig különböző kórusokban énekeltem. Már elsős zeneakadémistaként kijártam a Könyves Kálmán körútra, a Néprajzi Múzeum zenei osztályára. Megtisztelő volt számomra, hogy Tóth Margit osztályvezető befogott ingyenmunkára, amit 1968–70-ig tanulmányaim mellett folytattam. A szintén ott dolgozó Erdélyi Zsuzsannával sokszor meséltek Lajtha Lászlóval közös gyűjtőútjukról. 1970-ben Vargyas Lajos hívott át az MTA népzene kutató csoportjába külső munkatársnak. Feladatom hangszeres népzenei lejegyzések készítése volt Kallós Zoltán erdélyi hangszeres zenei gyűjtéseiből. A téma kutatása akkor még nem kezdődött meg, s én örömmel kezdtem foglalkozni az anyaggal.

Férjemmel, Miháltz Gábor klarinétművész-tanárral nem sokkal a Zeneakadémiára kerülésem után ismerkedtünk meg. 1967-től a MÁV Szimfonikus Zenekarban játszott mint első klarinétos (1980-tól szólamvezető), 1969-től tanított is a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Tanárképző Intézetében, melynek 1985–91-ig igazgatója, 1995-től fúvós tanszékének vezetője lett. 1971-ben házasodtunk össze, tanulmányaim befejezése előtt egy évvel. Férjem tanárként kiváló, elismert klarinétosokat nevelt, zenekarával pedig számos országban vendégszerepelt. Szólistaként fellépett az Egyesült Államokban, ahol mesterkurzust is tartott. Az első fúvós volt Magyarországon, aki 2001-ben

klarinétmódszertani dolgozatával DLA doktori fokozatot szerzett. A népzene-gyűjtésekben is az első időktől fogva társam lett. Ami pedig a legfontosabb, kezdettől életem legbiztosabb pontja.

Diplomám megszerzése után 1972-ben rögtön bekerültem az MTA népzene-kutató csoportjába (1974-től MTA Zenetudományi Intézete, ahonnan 2017-ben nyugdíjba mentem). Rajeczky tanár úrral és más neves népzene-kutatókkal, volt zeneakadémiai tanárommal, Ujfalussy Józseffel dolgozhattam együtt. 1980-tól beválasztottak az MTA zenetudományi bizottságába, mely titkárául választott 1980–85 között. 1999–2007 közt újból a bizottság titkára lettem.

A nemzetközi kutatásokba bekapcsolódva 1987-től lettem az International Council for Traditional Music (ICTM) tagja. 1996–2007 között a szervezet Magyar Nemzeti Bizottságának elnöke voltam, s részt vettem nemzetközi kongresszusok, szimpoziумok szervezésében, nemzetközi népzene-tudományi csoportok munkájában, konferenciakötetek külföldi közreadásában.

Az 1980-as évek elejétől részt vettem az ELTE folklór tanszékén a népköl-tészet forrásait kutató csoport munkájában, melyet Voigt Vilmos irányított. Több forrásanyag feldolgozása eredményeként írtam meg kandidátusi értekezése-met, amivel 1993-ban elnyertem a zenetudomány kandidátusa címet. 1995-től tagja lettem az MTA köztisztületének.

Kutatási témáim sokfélék: zeneművek népzenei forrásainak feltárása, jeles népzene-kutatók munkássága, főleg hangszeres zenei tevékenysége feldolgo-zása (elsőként mutattam be Kodály és Bartók magyar hangszeres gyűjtéseit ta-nulmányokban, majd egy-egy kötetben), a 18–19. századi verbunkos és tágabb magyar zene, cigányzene, 1848–49 emlékezete a népzeneben, 19. századi költők (főleg Petőfi) népdallá vált versei. Pásztó várossá nyilvánításának 600. év-fordulójára könyvet írtam a város zenei életéről. 1973 óta jelentős mennyiségű népzenei anyagot gyűjtöttem palóc, szlovákiai magyar, dél-alföldi, burgenlandi és erdélyi területeken, még Örményországban is. Több könyvem, számos tanul-mányom jelent meg, hanglemezeket, CD-ROM-okat, DVD-ket szerkesztettem.

Diplomám megszerzése óta a kutatómunka mellett lényegében folyama-tosan tanítok is, ami a két gyermekünk születése körüli időben szünetelt. Születésük után megszakadt aktív muzsikusi működésem, de megmaradt a házi muzsikálás; időnként koncertet adunk férjemmel. Tartottam kurzusokat az ELTE folklór tanszékén (1988–2003), évente népihangszer-kurzust a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen, ahol 2002 óta több szakirányon többféle témában jelenleg is tanítok. Sokat módosítottam a népzene tantárgy tanításán, s részt vettem a népzenei tanszék elindításában. 1972–2012 között európai és amerikai egyetemeken tartottam előadásokat.

Az elmúlt évtizedekben számos népzenei verseny zsűrizésében vettem részt, tanácsokkal segítve a népzenei mozgalmat. Különbféle témájú előadások-kal, műsorokkal évtizedeken át rendszeres szereplője voltam a rádiónak.

2003-ban Pásztóért emlékéremmel, 2007-ben Pásztó díszpolgára, 2010-ben Nógrád megye díszpolgára címmel tüntettek ki. 2005-ben Vörösmarty-emlék-érmét, 2013-ban Szabolcsi Bence-díjat kaptam.

Tai Lujza

Szakács Imre

festőművész (Budapest, 1948. október 15.)

Édesanyám 1944-ben menekült három gyermekével Erdélyből, mivel édesapám ismeretlen helyen hadifogságban volt. Én már Budapesten születtem meg.

Minden nehézség ellenére meghatóva emlékszem vissza gyermekkoromra, mert szép volt. Az első tubus festéket és ecsetet édesapám adta a kezembe. Már az általános iskolában egyértelmű volt, hogy a festészet az, ami rendkívül vonzó számomra. Fől sem merült bennem egy másik úton való elindulás. 1961-ben a Wrabel Sándor festőművész által vezetett képzőművészeti szakkörben kezdtem el komolyabban rajzolni, festeni. Utána jött a Képző- és Iparművészeti Gimnázium, majd az ösztöndíjas évek és a hamburgi Képzőművészeti Főiskola. 1977-ben megnősültem, és e csodálatos házasságból négy gyermekünk született. 1983-ban hihetetlen lehetőséggel ajándékozott meg a sors. A velencei Flórián kávéház (az első Európában) falfestményeinek másolatát kellett elkészíteni a Toronto belvárosában lévő felhőkarcoló földszintjén. A szakmailag is különleges feladat nagy kihívás volt. A munka sikeres befejezése után ezt még sok más megbízás követte.

Így három évig éltem Kanadában.

1995-ben felvételt nyertem a Szentendrei Régi Művésztelep közösségébe, majd 1999-től a Szentendrei Régi Művésztelep Kulturális Egyesület elnökeként annak 2012-ig művészeti vezetője is voltam. A művésztelep második otthonomná vált és a mai napig bennem él. Mindig a magam útját jár-

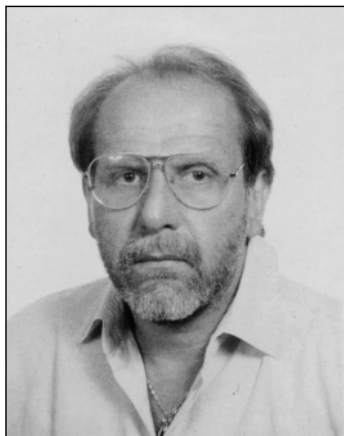
va semmilyen iskolához, irányzathoz nem csatlakoztam. Megpróbáltam a kapott talentumokkal jól sáfárkodni, de ez nem mindig sikerült. Ötvenéves koromban kezdtem el festeni az *Ég és Föld között* című sorozatomat, melynek folyamatosan készülnek újabb darabjai.

Igen, ebben az évben már a hetvenedik életévemben járok. A 7-es különleges szám. Eljött az összegzés, visszatekintés ideje, még akkor is, ha sok megvalósítandó terv él még bennem. Ehhez kérek Istentől erőt, kitartást, bátorítást.

(Jelenleg a nagyváradi vár fejedelmi palotájában van a 7×7 című kiállításom.)

Krenner István

grafikus, karikaturista (1948. október 19.)

Még a múlt században érkeztem: első alkotásaim spenóttal és sóskával születtek az óvodában.

A Medve utcai Csibészegyetemen folytattam, rajztanárom, Zseboroslán szerint már kész karikaturista voltam.

Gimnazistaként (Toldy Ferenc Gimn.) az Ifjúsági Magazinban és a Népsportban dolgoztam, ott jelentek meg rajzaim. Ekkori legnagyobb sikeremet mégis az érettségi tablónkkal arattam, amit rögtön el is loptak...

A Magyar Ifjúság és sok más lap után, 1980-ban belső munkatárs lettem a Ludas Matyinál. Rengeteg kiállításon vettem részt a „nagyokkal”: Nyíregyházától San Franciscóig.

Díjaim közül a beringeni (Belgium) Lucifer-nagydíjra emlékszem a legszívesebben. Ezenkívül számos könyvillusztrációt és képregényt készítettem (főleg Peterdi Pállal). A Ludas Matyi után legalább 25 magazint és vicckönyvet adtam ki a rendszerváltás idején. Életem fő művének tekintem az 1991-ben induló Kurír Elefántot, melyet hét évig szerkesztettem dájrektor társammal és barátommal, Föld S. Péterrel. A Kurír után következett a Füles, ahol önálló viccoldalt is szerkeszthettem. A Vasárnapi Hírekben heti öt-hat karikatúrám jelent meg, ezekből válogatott Kossuth-díjas jó barátom, Gálvölgyi János három könyvhöz is elegendő rajzot. Újabban szatirikus reklámokat készítek nem komolytalan multicégeknek. A feladat nehézsége ellenére – rengeteg megkötés és kíváncsóság – eredményeként eddig még mindig megszületett a nagy ötlet, amit a külföldi tulajdonosok is díjaztak...

Az ötlet több mint fél siker!

Na ezt hiányolom egyes „fiatal” kollégáimnál. Mert, mint tudjuk, a jó karikatúránál első a poén (Árkus József) és a legjobb a szöveg nélküli rajz (Kaján Tibor).

A rajz fölötti cím, plusz a rajzon buborékba elhelyezett párbeszéd (újabb három-három sor), hozzá két ember megjelenítése, és még három-négy sor képaláírás... – na, ez az, amit nem tartok karikatúrának, legfeljebb szárnalmas, nehézkes illusztrációnak... Ebben a gyakori esetben ugyanis csak egy dolog hiányzik: a poén!

Sajnos, erre araszol túlmagyarozott világunk...

KRENNER